

פרוטוקול מס' 234

מישיבת ועדת השירותים הציבוריים
יום א', ל' בחשרי תשל"ז, 24 באוקטובר 1976, שעה 11.00

נ כ ח ו:

חברי הוועדה:
ח. גרוסמן - היו"ר
א. ורדיגר
פ. שינמן
ל. דיציאן
ה. זיידל
מ. ידיד
ח. שמעוני

מוזמנים:
עו"ד נעמן (משרד הבריאות
ד"ר ירום ()
ט. שפניץ - משרד המשפטים

היועץ המשפטי של הוועדה: י. אליסוף

מזכירת הוועדה: ש. כרם

ר ש מ ה: מזל כהן

סדר היום: חוק הגבלת הפרסום על חמרי עישון, תשל"ג-1973

חוק הגבלת הפרסום על חמרי עישון, תשל"ג-1973

היו"ר ח. גרוסמן: אני פותח את הישיבה ומברכת אהכם עם שובכם למשכן הכנסת. אתם קבלתם

את החומר בנושא הנ"ל, אני אחזור בכמה משפטים על עיקר הטיעונים שהופיעו. הופיעו בפני הוועדה גופים שונים, גם גופים שעוסקים בשירותי הבריאות וגם יצרנים, יצואנים ויבואנים, פרסומאים, מגדלי טבק, מפיצים, תעשיינים כאלה ואחרים ונציגי עובדים. הטיעונים של היבואנים, היצרנים, התעשיינים, המפיצים, הפרסומאים, מגדלי טבק ונציגי העובדים, היו מנקודת ראות של כל אחד לפי עיסוקו. הם לא טענו שלא צריך חוק וצריך לעשן ולפרסם.

ל. דיציאן: יש חומר סטטיסטי בעולם, באיזו מידה החוק הועיל או לא הועיל?

א. ורדיגר: נדמה לי שבזמנו קבלנו חומר כזה.

היו"ר ח. גרוסמן: אין ספק שהעישון מזיק לבריאות. אקרא בפניכם את ההקדמה: "בראשית

יוני 1973 קיימה מליאת הכנסת דיון בחוק הגבלת הפרסום של חומרי עישון תשל"ג-1973. שר הבריאות מר ויקטור שם-טוב שהביא בפני הכנסת הצעת חוק זו, הדגיש את הנזקים הבריאותיים הנגרמים כתוצאה מעישון טבק וסיגריות. לדבריו, הוכח כי קיים קשר ישיר בין עישון לבין מחלות כגון סרטן הריאות, ברונכיט כרוני, נפחת הריאות, מחלות לב וכלי הדם... "

"רוב המומחים בעולם העוסקים במניעת עישון סיגריות, סבורים כי אחד הגורמים החשובים בתחום עידוד העישון הוא הפרסומת לחומרי עישון... " על זה יש חילוקי דעות, האם הפרסום עוזר או לא עוזר, אבל היה בינינו קונצנזוס שהפרסום בוודאי אינו עוזר למניעה.

כל אלה שהופיעו פה טענו שצריך לתקן את החוק, הם לא אמרו שצריך להוריד את החוק וכל אחד בנקודה שנוגעת לו. הפרסומאים, למשל, לא התייחסו לעניין של מה יקרה למגדלי הטבק. היבואנים לא התייחסו לעניין היצוא, כל אחד התייחס לנקודה שלו ולא הסתירו את זה. ועד העובדים בתעשיית הטבק והסיגריות טוען שזה נוגע ל-1200 עובדים וברגע שיש חוק כזה עובדים אלה מובטלים. המועצה לייצור טבק גולמי טוענת שהחוק לא צריך להיות באופן כולל, החוק שחל על מניעת פרסום או הוספת תווית שזה מזיק, לא צריך להיות על כל סוגי הטבק כי הם הוכיחו שזה מזיק במידה ויש כמות גדולה של ניקוטין או שאולי ייצרו טבק יותר טוב עם אחוז קטן יותר של ניקוטין. הם אפילו נתנו דוגמא של סיגריות מחומר סינטטי ואמרו שיש לזה אותו טעם אבל אין שום נזק, ומדוע גם על זה צריך לשים תווית שזה מזיק. ועד העובדים חבע להתנות את תחיקתו של החוק החדש בהקמת קרן להבטחת פיצויים ל-15% מהעובדים בתעשייה זאת. היבואנים טענו שהם יהיו נפסדים ביותר והכניסו פה את עניין החרם הערבי.

היו הערות שונות לסעיפי החוק ויש בחומר שלפניכם פירוט של כל ההערות. כשנגיע לפירוט אני אציע שנבדוק כל הצעה והצעה.

היו"ר ח. גרוסמן: היו כמה דברים שהוועדה סכמה, זה לא מחייב אותנו אבל כדאי לדעת. "בסעיף 1 הציעה הוועדה למחוק "לרבות חומרים אחרים המשמשים לעישון או שהם אביזרי עישון". בענין אביזרי עישון אמרנו שזה קצת מוגזם, כי גם מאפרה זה אביזר עישון. "אם היצרן ייצר טבק סינטטי או חומרים אחרים שאינם מכילים ניקוטין או חומרים אחרים המזיקים לבריאות זה לא יכלל באיסור הפרסום". הוועדה החזשה, בהתכב החדש, יכולה לקבל או לא לקבל את זה. אנחנו רק דנד בכמה סעיפים. "הוצע לכתוב במקום המלה "פרסום" פרסומת או פרסום מסחרי וזאת כדי להדגיש שאין זה תהליך סתמי בן אדם מציע לחברו סיגריה". דבר שלישי שאנחנו כבר סכמנו, "מה זה רשות הרבים" - "במקום "לרבות חצרים הפתוחים לצבור וחצרים פרטיים שפרטום בהם מיועד לצבור או בא לידיעתו למעט בית מסחר שבו נמכרים מוצרי טבק" מציעה הוועדה לחקן: לרבות חצרים הפתוחים לצבור וחצרים פרטיים שפרסום בהם מיועד לצבור, למעט בית מסחר שבו נמכרים מוצרי טבק בלבד".

אני חושבת שאלה תיקונים חשובים. אנחנו לא רוצים בחוק שהוא יהיה כל כך רחב ואי-אפשר יהיה ליישם אותו או להגשים אותו. צריך לנסח אותו כך שהוא יהיה סביר ולא יכלול את הכל.

עוד להקדמה כמה מלים על האגודה למניעת עישון. "האגודה היא גוף וולונטרי המורכב מאנשים שנגמלו מעישון ונרתמו למאבק נגד העישון. לאחר שהובררו הנזקים החמורים שבעישון על חממשלה לפעול בשני כוונות: 1. נקיטת עמדה ברורה, כלומר להגיד שהעישון מזיק לבריאות; ונקיטת עמדה פורמלית ע"י חקיקת חוק. 2. על המקשלה לחייב לפרסם על כל מוצר שהוא מזיק, שאכן המוצר מזיק. התשובה לטענות שהועלו בפני הוועדה, כי עלול להיווצר תקדים, (מניעת פרסום על מוצר שייצורו לגטימי) עצה פרופ' זמיר כי הסיגריות הן מוצר מיוחד במינו ולכן הוא צריך טיפול מיוחד במינו. היום ברור שהסיגריות הן רעליות והשפעתן איטית וללא יוצא מן הכלל רעלים אסורים למכירה. מבחינת הגיונות היה צריך לומר שאסור לייצר ואסור לשווק סיגריות. לדעת פרופ' זמיר אין לחשוש מתקדימים. העובדה היא שבמדינות אחרות לא התפשטה ההגבלה לחומרים אחרים...". יש כל מיני פרטים שכדאי לקרוא אותם.

ל. דיציאן: האם יש חומר האומר איפה קיים חוק כזה ובאיזו מידה זה עזר או לא?

היו"ר ח. גרוסמן: יש חומר והוא היה כאן.

מר נעמן: יש לי ריכוז החומר: חקיקה בדבר איסור פרסומת לעישון ולמוצרי טבק. א. סדינות בהן קיים איסור על כל פרסומת שהיא לגבי עישון ולגבי מוצרי טבק: איסליה, איסלנד, אפגניסטן, בולגריה, בריחה-המועצות, סינגפור, פולניה, פינלנד, צ'כוסלובקיה, קנדה (קולומביה הבריטית) ורומניה. (לגבי איסליה הוחמר החוק: איסור עישון מוחלט במקומות צבור). במלטה - הוסמן שר הבריאות, עפ"י החוק, לקבוע בתקנות איסור כללי לפרסומת לעישון ולמוצרי טבק, כפי ראות עיניו. ב. סדינות בהן קיים איסור חלקי לפרסומת לגבי עישון ולמוצרי טבק (לרוב בצירוף חובת הדבקה של אזהרה בדבר הנזק בעישון): אוסטרליה, אירלנד, ארגנטינה, בלגיה, בריטניה, דנמרק, הולנד, ניו-זילנד, צרפת, שוודיה ושוויצריה. ג. סדינות בהן קיים חובת אזהרה בלבד בדבר הנזק שבעישון, החייבת להימצא על גבי חפיסות הסיגריות ועל סודעות הפרסומת: ארצות-הברית, פנמה ודרום אוסטרליה, קולומביה הבריטית, קנדה (קיים איסור פרסומת כללי מלבד כפי שייקבע בתקנות משנת 1972. ד. סדינות בהן הוגשו הצעות חוק לאיסור כללי לפרסומת לעישון ולמוצרי טבק: דנמרק, יוגוסלביה, סכסיקו, נורבגיה וניו-זילנד.

מר נעמן:

ה. סדינות בהן הוגשו הצעות חוק לאיסור חלקי לפרסומת לעישון ולסוצרי טבק בצירוף חובה אזהרה: ברזיל, ישראל, סלזיה ופרו. ו. סדינה בה הוגשה הצעת חוק לפרסום אזהרה בלבד: פיליפינים. בינתיים התווספה אורגוואי ב-1973. שם הוסמך שר הבריאות לנקוט בכל האמצעים שימצא לנכון לסניעת פרסום חומרי עישון.

ל. דיציאן:

באיזו מידה החוק הזה עזר, או שיש תוצאה הפוכה, אחוז המעשנים גדל

ולא ירד? באמריקה למשל, זה גדל ב-4%.

ד"ר ירום:

פרשתי לפני כמה חדשים ממשרד הבריאות בגלל בעיות גיל והיום אני מנהל

האגודה הישראלית למניעת העישון, בין שאר הדברים. היה לי חלק בהצעת החוק הזו מנקודת ראות מקצועית, כמובן, ולא משפטית וההצעה הזאת באה לאחר עיון במחקרים שנעשו בארצות מתפתחות רבות וגם לאחר ריכוז מידע בארץ.

איני רוצה לקחת מכניזם בכדי לתת רשימה דמוגרפית באותן עובדות שהפרסום יוצר אווירה נוחה לא רק לקניית סיגריה אלא מחזק את הצורך בעישון לאדם הצעיר המתחיל לעשן. אגב, ארה"ב היא אחת הארצות שהכניסה את החוק לגבי פרסומת באמצעי התקשורת ההמונית. הבה נשאל את עצמנו,

אם בארה"ב הוציאו רבע מיליארד דולר על פרסום בלבד, זה אומר דרשני. כולנו יודעים שבארה"ב הגישה לגבי היעילות והתוצאה של ההשקעה הכספית היא מאד ברורה. זה ברור שהדבר הזה נעשה בגלל הוכחות ברורות שבכדי

להבטיח שיווק הולך וגדל של מוצרי טבק, צריך להביא לידיעת הצרכן הפוטנציאלי שדבר כזה קיים וזה יפה זנוח. מי שמסתכל בעתונות שלנו, "הארץ" לדוגמא או "ג'רוסלם פוסט" רואה דוגמא של סיגריה מסוימת ועל-יד זה דמות של חווה אלברשטיין המנגנת בגיטרה ואומרת: אני

מעשנה סיגריה זו וזו.

לנו ברור שיש עוד אספקט מאד חשוב

וזו מה שהובא ע"י פרופסור זמיר, כיו"ר האגודה למניעת עישון, האם ישנה התייחסות של שלטונות הבריאות והשלטונות בכלל לבעיה אשר נראית להם כחשובה וחיונית והיא, האם עישון מזיק או לא. אם הוא מזיק, חייב להיות

ביטוי לעמדה זאת בצורה פורמלית ודבר זה טרם נעשה בארץ. זה נעשה בארצות רבות אחרות. יש לי רשימה ארוכה של אותן ארצות אשר לא רק נסחו חוק, אלא חוקקו חוק להגבלת פרסום מוצרי טבק הן בתקשורת ההמונית

והן באמצעי העתונות. לנו אין כל ספק שהעישון מזיק. הטבק הוא רעל מובהק. ברגע שאתה שואף עשן אתה נכנס למצב של "שוק", הלם, הדופק עולה, יש לך סחרחורת, רצון להקיא ומשום מה אתה מתגבר על זה מפני

שאתה רואה את החברים האחרים שלך ואתה רוצה להיות אחד מהם.

ל. דיציאן:

אני מצטער ששלוש פעמים שאלתי ואף אחד מהנוכחים לא יכול לתת לי

תשובה באיזו מידה, באותן מדינות שחוקקו חוק כזה, זה הועיל או לא?

היו"ר ח. גרוסמן:

אם אתם רוצים להקדיש את הישיבה לשאלות, אני לא מתנגדת. אני רוצה

להבהיר שהחוק עבר קריאה ראשונה, עבר את עמדת חוק הרציפות ואנחנו נדון בו. לא איכפת לי שיהיו שאלות פרלמנטריות. חשוב לדעת מה

התועלת. אני חושבת שהדבר החשוב זה האזהרה, אדם צריך להיות אדון לעצמו בסופו של דבר ואח"כ הוא יחליט. מי שמנהל את ענייני הבריאות

במדינה צריך להיות אחראי על זה וצריך להזהיר את הציבור. אנחנו ככנסת צריכים לתת את הגיבוי המשפטי לדבר הזה. אם יש בינינו

חילוקי דעות, אפשר להתדיין על השאלות שנשאלו.

ה. זיידל:

נשאלה שאלה נכונה, אם משרד הבריאות יודע שיש סכנה בביצוע פעולה מסוימת, הרי הוא חייב להביע עמדה ולהזהיר. אני מבין שד"ר ירום היה איש משרד הבריאות. האם משרד הבריאות הביע את עמדתו בנושא זה והאם הוא היה צריך לחכות לחוק? כאשר משרד הבריאות יודע שיש סכנה בצורת מחלה הוא מודיע בצורה אדמיניסטרטיבית: תהיו זהירים ואל תשתמשו בחומר זה. מדוע משרד הבריאות ביוזמתו לא פעל?

שאלה שניה והיא לא שייכת לחוק -

אני מתעניין באגודה למניעת עישון. גם אני עשיתי והפסקתי ואני מנהל העמולה נגד העישון. מה גודל האגודה ומי מקיים אותה?

א. ורדיגר:

אני זוכר, שבכנסת השביעית עברנו את כל התהליכים גם לקראת שניה ושלישית. נשמעו כל העדויות ונשאר עוד זמן די רב בכדי להביא את העניין הזה למליאת הכנסת לאישור החוק. משום מה הדיון נפסק הרבה לפני תום הכנסת. אני רוצה לדעת מה הסיבה שבמשך שלוש שנים של הכנסת הזאת, הנושא הזה לא הועלה בוועדה לאחר שעמדנו לגמור את עבודתנו, מה פתאם העניין התעורר עכשו?

אני רואה בכך איזה שהם לחצים מצד

זה או אחר ולכן אני מציע, היות ועברו שלוש שנים, אנחנו נזמין גופים שונים אשר אמנם הופיעו כאן, אבל ניתן להם אפשרות להבהיר ולהסביר יותר טוב את עמדתם.

היו"ר ח. גרוסמן:

אני לא אענה על השאלות של חברי הכנסת. זיידל ודיציאן, אבל אענה לשאלתו של ח"כ ורדיגר. אתה יודע שאנחנו כל הזמן עומדים תחת לחצים שונים של נושאים בווערים. בכנסת הקודמת רק התחלנו בסעיפים הראשונים של החוק, לא עמדנו בסיום של הדיון. אחרי שמענו את כל העדויות והגשנו תמצית של הטענות, אני לא חושבת שצריך לשמוע אותם מחדש. ישנם גם פרוטוקולים. אם מישהו לא רוצה להסתפק בתמצית ורוצה שנגנוז את החוק, זה עניין אחר. לא צריך לעשות את זה דרך הזמנה מחדש של כל הגופים השונים.

א. ורדיגר:

היה מו"מ בין היצרנים ובין הממשלה?

היו"ר ח. גרוסמן:

איני יודעת על זה. במידה שהפסקנו את הדיון זה היה בגלל כל מיני אילוצים של נושאים אחרים, פעם זה האחיות ופעם עובדים סוציאליים. מדוע לא התחלנו לדון בזה בתחילת השנה, האם מישהו קובע את סדר-היום? אני מודה שלא תמיד נקבע סדר-היום לפי מידת ההגיון. לו היינו מקיימים עוד כמה ישיבות בשבוע, היינו מגיעים לזה. כל הגופים שהופיעו בפני הוועדה, טענו לאינטרסים שלהם לא טענו בעניין העישון.

א. ורדיגר:

הנושא הזה לא עלה בוועדת הכלכלה של הכנסת? תואילי לברר.

היו"ר ח. גרוסמן:
אני לא יודעת. משרד הבריאות לחץ
כל הזמן. אמרתי: איני פנויה, יש
נושאים דחופים שאיני יכולה להוריד אותם.

ט. שפניץ:
בוועדה הכלכלה דנים במועצת הטבק.

פ. שינמן:
היות ואני רואה שהצעת החוק נסחפת
מכנסת לכנסה, אולי עמדת לנו
זכות לסיים אותה. אני חושב, מאחר והצעת החוק הגיעה לידינו, יש
לשאול באופן עקרוני, האם לא נראה שהצעת חוק זו בלתי דמוקרטית?
אתה מאפשר ליצרנים לייצר את שלהם ואתה מגביל אותם. אם זה מזיק,
אז תאסור.

היו"ר ח. גרוסמן:
אחד הגופים טען אותה טענה וזה
מצוטט פה.

פ. שינמן:
זה נראה קצת חלמאי, אנחנו רוצים
לחייב את היצרנים שיכתבו שהעיסון
מזיק. חובתו של משרד הבריאות לפרסם שהעיסון מזיק.

ד"ר ירום:
קודם כל לגבי אותה שאלה חוזרת
ונשנית, באיזו מידה הגבלת פרסומת
יכולה להשפיע על תחלואה או צריכת מוצרי טבק. בארה"ב התפרסמו
מחקרים וגם תוצאות סטטיסטיות ברורות - עם ההחלטה שנתקבלה בארה"ב
להגבלת פרסומת בטלוויזיה וברדיו, ירדה הצריכה לסיגריות באופן
אבסולוטי.

ל. דיציאן:
בכמה?

ד"ר ירום:
לא הבאתי את המספרים, אשמח להביא
לך אותם בכתב.

יש עוד משהו חשוב והייתי רוצה להבהיר את הנקודה הזאת. התפרסם מחקר
בעתונות היומית, בסוף השבוע, ששכיחות מחלות לב בישראל והתמותה
ממתלנת לב בישראל עלתה פי שניים בשנים האחרונות. אם אנחנו נביא
אנולוגיה פשוטה מאד, שעיסון הוגדר היום כגורם סיכון ישיר למחלות
לב, הרי זה ברור לנו שההשפעה של העיסון על תמותה ממחלות לב היא
קשר ישיר ללא כל צל של ספק. אני יכול לתרום מנסיוני כרופא. מופנים
אלי מקרים לא מעטים של חולים אשר קבלו התקף לב אחד או שניים המעשנים
ואינם יודעים איך להפסיק לעשן. האינדיקציה הרפואית ברורה מאד, ויש
חברים בין הרופאים האומרים: מה הטעם שאמשיך לספל באגרו חולה אם
הוא ממשיך לסכן את עצמו. ההוכחות של כל האיגודים והאינדיקציות של
הרופאים העוסקים במחלות לב בארץ הן ברורות וחד משמעיות, להפסיק
הכנסת ניקוטין לתוך הגוף.

יש עוד הוכחה ברורה ביותר - ישנו
מעשן שאנחנו קוראים לו מעשן פסיבי, כלומר אדם שאינו מעשן אבל נושם
את הסיגריות של אחר שמעשן. נבדקו אותם אנשים שאינם מעשנים אבל נמצאים
באווירה ספוגת עשן, בדיקה הדם הראו ריכוז הולך וגדל של ניקוטין.
אני חושב שיש גם להם זכות להיות באותם מקומות שלא מעשנים.
אנחנו יודעים ש-37% של האוכלוסייה הישראלית יודעת את הקשר בין העיסון
והנזק. 41% מן האוכלוסייה מעשנת.

ד"ר ירום:

אנחנו, האגודה למניעת עישון, מקבלים מאות מכתבים של אנשים מעשנים המבקשים עצה איך להפסיק לעשן ואנחנו עוזרים להם. לא פעם אני קורא את האירוניה במכתבים שלהם: מה אתם עושים, מה עושה משרד הבריאות כדי למנוע פרסום של מוצרי טבק, מפני שהדבר הזה מעודד צריכה, אחרת לא היו משתמשים בפרסום של סוגים שונים של טבק. ברור שהדבר הזה מעודד רצון ולפעמים עוברים לסיגריה יותר יקרה.

האגודה הישראלית למניעת עישון נוסדה בתמיכת משרד הבריאות ובשירותו הישיר של שר הבריאות שם טוב, הוא אפילו נתן דוגמא אישית והפסיק לעשן. מכיוון שהאגודה קוזאת נועדה לעודד אנשים להפסיק לעשן, קבלה על עצמה למטרה לתת הסבר לאנשים מדוע אדם מעשן ומה הן הדרכים שאדם יכול לבחור בהן כדי להפסיק לעשן.

ל. דיציאן:

כל בסיפור הזה ידוע. אני רוצה לדעת מה הקשר לזה ולפרסום?

ד"ר ירום מתייחס לשאלתו של
חה"כ זיידל.

היו"ר ח. גרוסמן:

האגודה הזאת היא אגודה וולונטרית שעד לפני זמן מה נתמכה ע"י משרד הבריאות והיום היא עומדת ברשות עצמה, לא מתוך בחירה, אלא מתוך הגבלת תקציב. היא עוסקת במתן הסברה לכל שכבות האוכלוסייה. האגודה הקימה חוגים בישובים. בחוגים אלה נמצאים אותם אנשים שרצונם עז להפסיק לעשן ואינם יודעים איך לעשות את זה ו-90% מהמשתתפים בחוגים האלה מפסיקים לעשן. כמובן פעילות האגודה הזאת קשורה בגודל התקציב שעומד לרשותה. גם אנחנו היינו רוצים להשתמש בפרסומת נגדית, ובארצות בהן לא חוקקו את החוק להגבלת הפרסומת לעשן, ישנו הסכם שאותן החברות המפרסמות מוצרי טבק מאפשרות לתת פרסומת נגדית.

ד"ר ירום:

הסטטיסטיקה באיזו מידה זה השפיע, חשובה מאד אבל היא לא מברעת.

היו"ר ח. גרוסמן:

לפי מה שידוע לי, הדעות היו חלוקות. היו סטטיסטיקות שהראו שעם הכנסת החוק להגבלת פרסום ירדה תופעת העישון, אח"כ התרגלו לזה וזה שוב עלה ושוב ירד. זה חשוב אבל זאת לא הבעיה העיקרית שלנו. הבעיה העיקרית היא שאנחנו חייבים להזהיר את הציבור וזה הכל.

י. אליסוף:

לחה"כ שינמן - בדרך כלל מקובל שכל מה שלא אסור, מותר. אני אביא שתי דוגמאות משני תחומים אשר בהן החוק הגביל את העניין של פרסומת: 1. עורך-דין הרוצה לפרסם את העובדה שהוא עורך-דין, החוק אוסר עליו לפרסם את העובדה שהוא עורך-דין. הוא רשאי לפרסם בצורה מסויימת, על-ידי שלט. דוגמא שניה, קצת דומה אבל "להבדיל". בחוק הפלילי ישנו סעיף האוסר על מכירת גברי תועבה. אותו סעיף אוסר לעשות פרסום. העקרון של איסור פרסום לגבי עניין מסויים שנראה חשוב הוא קיים והמדינה יכולה לעשות את זה.

מר נעמן:

לשאלתו של חה"כ זיידל, מדוע משרד הבריאות לא משתמש בסמכות המינהלית כדי להזהיר מפני העישון. מדי פעם בפעם עושים את זה אבל בלי חוק או סמכות חוקית אנחנו צפויים לסכנות של תביעות נזיקין גדולות. אתן דוגמא - לפני שנתיים הייתה פרסומת ספונטנית נגד אכילת ה"פול" לחוגים מסויימים של האוכלוסייה. מגדלי ה"פול" הגישו תביעה

מר נעמן:

משפטיה נגדנו ובקשו פיצויים בסך של כ-150 אלף לירות. אנחנו נאבקנו קשה כדי להגן על המדינה. פה יש אינטרסים של כל מיני גורמים, לא רק של יצרני טבק, ופה עשויות להיות תביעות במליוני לירות ולכן בלי סמכות חוקית, כל הפרסום הנגדי של משרד הבריאות יסכן את המדינה בתביעות משפטיות.

פ. שינמן:

שעישון מזיק ניחן לפרסם.

מר נעמן:

צריכים להיות הכלים הארגוניים.

ל. דיציאן:

בלי לפגוע באורח המכובד שלנו שהוא מייצג את האגודה - זאת לא חוות-דעת אובייקטיבית והייתי מבקש שאנחנו נשמע איש-מוסמך ממשרד הבריאות שיהיה מצוייד עם כל החומר הסטטיסטי.

היו"ר ח. גרוסמן:

אתה לא יכול לפסול חוות-דעת של רופאים. בלי סוף שמענו אוסם גם

במסגרת זאת.

ל. דיציאן:

אני מדבר על פרסום שבניה אתמול בעתון שחל גידול במספר האנשים החולים במחלות לב. האם הגידול הזה נובע מעישון או לא - איני יודע, והוצג כאן כאילו זה נובע מכך. לכן הייתי מאד מבקש, היות ועברו שלוש שנים ונתווספו חברים חדשים, אמנם יש המשך החוק, אמנם יש עבודה יפה של ריכוז החומר - שאנחנו נשמע נציג אחד של משרד הבריאות שהוא יתן סקירה אובייקטיבית על המצב ועל הדעה שלהם כפי שהיא היום.

היו"ר ח. גרוסמן:

אני זוכרת שקיימנו יום עיון לכל הכנסת על מחלות לב ביוזמת הוועדה שלנו וזה היה מאורע חשוב בשביל כל הבנסת, ולא היו שתי דעות בעניין זה, שהעישון מזיק ללב. האם מחלות הלב נובעות רק מעישון - זה אף אחד לא אומר. מחקרים יש, אבל לא חומר סטטיסטי. יחד עם זאת אני מקבלת את ההצעה שלך בשני דברים: שאנחנו נבקש ממשרד הבריאות שאדם אחד או שניים יכינו לנו סקירה מתומצתת מאד בשתי שאלות: 1. באיזו מידה החקיקה השלמה או החלקית שישנה בעולם הייתה יעילה למניעת עישון; 2. האם יש סקירה המבוססת על מחקרים בדבר הקשר בין העישון למחלות למיניהן. אני אבקש בפתיחת הישיבה הבאה לשמוע סקירה על שני הנושאים האלה.

מר נעמן:

אמנם ד"ר ירום הציג את עצמו כנציג של האגודה למניעת עישון, אבל אני יודע שהוא נתבקש לייצג את הצד המקצועי של משרד הבריאות. ד"ר ירום הוא גם נציג רשמי לצד המקצועי. כשד"ר ירום היה מנהל היחידה לבריאות הציבור, החוק הזה התגלגל כל הזמן. זהו האדם הרשמי. איני יודע אם ד"ר ירום יצליח להכין חשובה לשתי השאלות בישיבה הבאה. אני מבקש להתייחס לכל דבריו כנציג רשמי של משרד הבריאות.

היו"ר ח. גרוסמן:

לא אמרנו שד"ר ירום לא נציג משרד הבריאות. אמרנו שמישהו יכין לנו סקירה קצרה, זה יכול להיות ד"ר ירום, זה יכול להיות אחר.

ד"ר ירום:

אני מקדתי את דברי על מחלות לב, כי זה אקטואלי. יש הוכחות ברורות שישנו קשר ישיר בין כמות העישון וסרטן הריאה. מאז שהנשים התחילו לעשן ובכמות הולכת וגדלה, סרטן הריאה שאצלן היה בשיעור נמוך, עלה והשיג את שיעור מחלות הריאה וסרטן הריאה אצל הגברים.

היו"ר ה. גרוסמן:

אני מציעה שנקרא את הסעיפים בחוק ובפעם הבאה נשמע סקירה.

"1. בחוק זה - "מוצרי טבק" - סיגריות מכל סוג, סיגרים, סיגרלות וטבק, לרבות חמרים אחרים המשמשים לעישון או שהם אבזרי עישון; פה הוועדה הציעה למחוק את המלים: "אבזרי עישון".

ל. דיציאן:

מה זה "המשמשים לעישון?"

י. אליסוף:

ניר סיגריות למשל.

ל. דיציאן:

בדברי ההסבר כתוב: "לרבות אבזרי עישון כגון ניר סיגריות".

מר נעמן:

"מוצרי טבק" אלה מוצרים שיודעים עליהם. אנחנו חששנו שיבואו אנשים ויביאו חמרים חדשים ויגידו: זה לא מכיל ניקוטיין, לכן זה לא מסוכן. יכול להיות שמבחינה פורמלית יש ביסוס לטענה הזאת. לכן אנחנו מרחיבים, כפי שמזהירים אותנו שעצם נשיפת עשן מזיק בלי להוכיח קשר סיבתי בין המחלות והניקוטיין.

ה. זיידל:

לפני חודשיים פורסם בעתונות שיש המצאה חדשה של עישון סיגריות ללא ניקוטיין. ברגע שתעשו חוספת יתברר שמחר תוכלו לאסור איזו נשיפה אחרת של תחליפים. לכן אנחנו מדברים על "מוצרי טבק" ממש. אתה היום יוצא לרחוב ונושף אוויר יותר גרוע מהעישון. בכל זאת אתה לא יכול לאסור.

היו"ר ח. גרוסמן:

"תפסת מרובה לא תפסת". יכול להיות שיתגלו עוד חמרים שמשמשים לעישון, אבל עכשו אנחנו עוסקים במוצרי טבק. למה להסתכן בדברים שלא יודעים מה זה. אני הייתי מציעה למחוק את הסיפא: "לרבות חמרים אחרים וכו'".

מ. ידיד:

קודם שמענו רשימה ארוכה של מדינות בהן יש חקיקה שלמה או חלקית בדבר הגבלת הפרסום. ניקח לדוגמא את ארה"ב, שם יש חוק המאפשר פרסום שאכן הטבק והעישון מזיק לבריאות. אולי נובל לקבל בישיבה הבאה את הנוסח של החוק או שני חוקים כאלה, על מנת שלא נהיה יותר קיצוניים ממה שמקובל בעולם. הכוונה היא לעשות פעולת פרסום נגד העישון.

היו"ר ח. גרוסמן:

אפשר לבדוק את זה.

מר נעמן:

בארה"ב רק מחייבים את הודעת האזהרה על חפיסת הסיגריות.

היו"ר ח. גרוסמן:

השאלה היא מה משמעות המלים: "מוצרי טבק" בחוקים אחרים. זה מה שרוצים לדעת. כולנו בעד מחיקת המלים "אבזרי עישון". על זה אין חילוקי דעות. מה שנשאר פתוח זה "לרבות חמרים אחרים המשמשים לעישון".

היו"ר ח. גרוסמן: "פרסום" - בעל פה, בכתב, בדמוס, בהקרנה על מסך, בציור, בדמוס, בתנועה, בצליל או בכל דרך אחרת; - הוועדה הציעה במקום "פרסום" לכתוב "פרסומת" או "פרסום מסחרי".

ל. דיציאן: מה זה "בציור, בתנועה, בצליל"?

היו"ר ח. גרוסמן: אני חושבת שהדוגמא שהביאו כאן של חוה אלברשטיין זה פרסום בדמות. הכוונה היא לא להכניס דמויות ידועות כדי לעשות מזה פרסומת לעישון.

שינמן: בקשר לפרסום בעל-פה, הוא יכול מאד להכשיל אפילו אם יהיה כתוב "פרסומת". אם אדם יגיד לפרו תעשן סיגריות זאת וזאת הוא יכול להענש. אין גבול לכך.

י. אליסוף: השאלה היא מה קורה כאשר אדם רואה את חברו ואומר לו: סיגריות זו טובה, עשן אותה גם אתה - האם זאת עבירה או לא. אני חושב שלא. בסעיף ב' כתוב: "לא יפרסם אדם ברשות הרבים כל פרסום בדבר מוצרי טבק, חכונותיהם, שיבם וכו'" - הכוונה היא לעשות את זה לא בדרך של שני בנו-אדם מדברים, אלא פרסום בשביל מכירה.

מר נעמן: לפרסום יש גם דפוסים מסויימים. נדמה לי שבחוק לשון הרע מופיע המושג "פרסום" וזה צריך להיות יוחר משני אנשים. ההוראה בעל-פה באה למנוע שחברת סיגריות או יצרן מסויים ישכור אדם אשר יבוא לפארק ציבורי ויחחיל להלל את הסיגריות, דבר שהוא לא יכול לעשות אותו בעתון או בבית קולנוע וכו'. אני מוכן שיהיה כתוב: "למטרה מסחרית".

ל. דיציאן: מה זה בתנועה?

מר נעמן: יכולים על-ידי אימפרוביזציה של ריקוד לעשות פרסומת למוצרי טבק.

היו"ר ח. גרוסמן: אני חושבת שאם נאמר: "פרסומת למטרה מסחרית" הכל יהיה בסדר.

פ. שינמן: אני מציע לכתוב במקום "בעל-פה" "בהרצאות בעל-פה".

מר נעמן: אז יהיה ויכוח מה זאת הרצאה.

היו"ר ח. גרוסמן: אם מגדירים מה זאת פרסומת שזה קשור עם מטרה מסחרית או עשית רווחים, אז כל היתר לא חשוב. מה שתכתוב פה, לא יפגע.

י. אליסוף: אפשר עוד לבדוק את זה.

היו"ר ח. גרוסמן: בסדר. "רשות הרבים" - לרבות חצרים הפתוחים לציבור וחצרים פרטיים שפרסום בהם מיועד לציבור או בא לידיעתו, למעט בית מסחר שבו נמכרים מוצרי טבק.

ל. דיציאן:
בעתון מותר בהגבלות. למה זה יהיה אסור באוטובוסים או במוניות?
למה דווקא לעתונים? אני מבין "אמצעי תקשורת ממלכתיים". איזה הבדל יש בין אדם שקורא עתון לבין אדם שנוסע באוטובוס או אדם שמחכה בתחנה המרכזית או בתחנת רכבת?

היו"ר ח. גרוסמן:
זאת שאלה שנשאלה הרבה מאד והיתה תיאוריה כאילו אנחנו באים להבטיח את ההכנסות של העתונים.

ל. דיציאן:
או כפי שהיה מקובל, פרסומת באוויר - זה מותר.

י. אליסוף:
כתוב: "בכל דרך אחרת". זה אסור באוויר ואסור באוטובוס.

היו"ר ח. גרוסמן:
השאלה מה עם העתונים.

פ. שינמן:
הוועדה מציעה שני שינויים:
1. להוציא "או בא לידיעתו"
2. לכתוב "למעט בית מסחר שבו נמכרים מוצרי טבק בלבד". ומה אם מוכרים עוד משהו, אז אסור לפרסם שצריך לעשן?

ל. דיציאן:
איך חנויות רק לטבק.

י. אליסוף:
לכן זה נכלל במונח "מוצרי טבק".

היו"ר ח. גרוסמן:
אני מכירה חנויות שעיסוקן בעיקר מכירת מוצרי טבק ואבזרי עישון.

ל. דיציאן:
יש כמה. זאת העתקה לא נכונה מאותן מדינות ששם ישנן חנויות מיוחדות אך ורק לטבק. מזה נובעת ההגדרה הזאת. מדוע בחנות מכולת אסור לשים שלט של סיגריות "אירופה" או "טיים" ובחנות אחרת כן?

היו"ר ח. גרוסמן:
אתה מציע שזה יהיה לא רק "בלבד", אלא בכל מקום שמוכרים טבק, בכל סופרמרקט או קיוסק, ואתה ח"כ שינמן מציע לחזור לנוסח הקודם של החוק.

י. אליסוף:
אני חושב שאם הכוונה היא לאפשר פרסום לסיגריות בכל חנות מכולת, אז הנסוח הוא שלב שני. אם קוראים את זה בדיוק, כאן כתוב: "למעט בית מסחר" - הכוונה היא לא חנות או קיוסק. השאלה למה הוועדה מתכוונת, האם היא רוצה לאסור על פרסום בכל חנות מכולת או לא. בתיקון המלה "בלבד" אני חושב שהוועדה התכוונה להוריד כל חנות מכולת.

ל. דיציאן:
לא מותר להיות רשיון מיוחד בשביל למכור טבק ומוצרי טבק, גם עכשו. כל אחד שיש לו רשיון כזה יטען בצדק בכל בית-משפט שהוא חנות מסחר למוצרי טבק.

י. אליסוף:
אבל יש לו רשיון למכור גם יין למשל והוא לא עושה פרסומת ליין. השאלה היא מה רוצים, האם רוצים שהפרסום יוגבל אך ורק לעתון או לפתוח את זה יותר. לפי זה צריך לנסח את זה.

מר נעמן:
עד לפני עשר שנים היתה הוראה שכל חנות מכולת שמכרה סיגריות, היתה זקוקה לרשיון, אבל זה בוטל. יכול להיות שחנויות מיוחדות לטבק זקוקות לרשיון, את זה אני צריך לבדוק.

ל. דיציאן:
אם חבדוק בפסקי-דין של כל סוגי החנויות, יש לי ספק רב אם תמצא חנות מיוחדת לטבק.

מר נעמן:
יש כל מיני חוקים. יש חוק רישוי עסקים שבו לא צריך רשיון, אבל לפי פקודת המכס והבלו יש פיקוח גם על בתי-חרושת לטבק וגם על חנויות מיוחדות. אני בטוח שלגבי חנויות מכולת אין צורך ברשיון.

ל. דיציאן:
אני הייתי מסכים שתהיה אזהרה על כל מוצרי הטבק שזה מזיק. יתר הדברים, הם לפי דעתי רק מיותרים ולא יועילו שום דבר, מפני שהמדינה אם היא לא רוצה לפרסם אז היא גם היום לא מפרסמת באמצעי התקשורת.

היו"ר ח. גרוסמן:
אתה תכניס הצעה כזאת ותגיש אותה. בינתיים אנחנו דנים בסעיף שקיים. אם אתה רוצה, במקום כל הסעיפים, להכניס סעיף אחד, תגיש הצעה כזאת. בינתיים גם המשפטנים יתייעצו. לאחר ששמעו את כל הדברים שמטרידים אותנו. תודה רבה לכולכם, ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 12.45